

KATEDRA HISTÓRIE
FF UPJŠ V KOŠICIACH
VÁS POZÝVA
NA KONFERENCIU

STRETNUTIE MLADÝCH HISTORIKOV X.

HRANICE V PRIESTORE A ČASE

KOŠICE, 18. - 19. NOVEMBER 2020

Podľa Friedricha Ratzela, zakladateľa politickej geografie, je územie jednou z troch základných zložiek nutných pre existenciu každého štátu. Toto územie definoval Ratzel ako životný priestor (lebensraum), žijúci organizmus s internými orgánmi, externými ochrannými hranicami a inherentnou snahou o expanziu (Ratzel, 1903). Okolité krajiny pritom vyvíjajú rovnakú snahu, preto vznik každého nového štátu je determinovaný bojom s cieľom podmaniť si územie, ktorý sa stáva rozhodujúcim faktorom pre jeho prežitie.

Koncept hraníc prešiel počas histórie pomalou evolúciou, od prvotnej „krajiny nikoho“ až po súčasné viacrozmerne chápanie hraníc. Vo všeobecnosti hranice súvisia so snahou vládcov alebo vlád kontrolovať voľný pohyb ľudí. Prvé pokusy o reštrikcie pohybu v širšom meradle zaznamenávame v Rímskej ríši, kde boli uplatňované interné hranice určujúce hierarchiu priestoru a externé hranice impéria vnímané ako predel medzi civilizáciou a barbarstvom. Väčšina európskej civilizácie žila v období stredoveku v rámci nejednoznačných hraníc, ktoré vznikali príslušnosťou jednotlivcov k cirkvi alebo ku konkrétnemu majetku, či nehnuteľnosti.

Vestfálsky mier považujeme za medzník vzniku moderného politického usporiadania teritoriálne vymedzených hraníc suverénnych a medzinárodne uznaných štátov. Po prograse v geodézii vznikol astronomický koncept hraníc založený na poludníkoch a rovnobežkách, adaptovaný mnohými krajinami, ktoré si na ich základe vyznačovali hranice v rámci novoobjavených a podmanených teritórií. Americká a francúzska revolúcia zase znamenali prelom demokracie, kedy legitimita štátu je tvorená a udržiavaná súhlasom jeho ľudu. Ešte počiatkom minulého storočia sa na hranice nazeralo ako na dočasné línie, ktoré sa neustále menili v dôsledku vojenského expanzionizmu a územného dobývania. V 20. storočí sa odohrali dva najväčšie vojenské konflikty v dejinách, po ktorých skončení došlo k zmenám hraníc mnohých štátov. V stredoeurópskom priestore výrazne zarezonovala Trianonská mierová zmluva, tohto roku si pripomíname sté výročie jej podpísania.

Na konci 20. storočia priniesol sociológ Francis Fukuyama myšlienku, podľa ktorej s koncom studenej vojny, zánikom Sovietskeho zväzu a nástupom liberálnych demokracií súbežne prichádza aj zavŕšenie ľudských dejín. V rámci postmoderného myslenia sme sa tak stali svedkami úvah nad zánikom hraníc v budúcnosti. Menej dôrazu sa kladie na geografické a politické hranice, pozornosť sa začína viac upierať na sociálno-priestorové hranice, ktoré hľadajú rozdiely vo vnímaní jednotlivých subjektov v spoločnosti, vďaka čomu dnes hranicu možno definovať aj ako pomyselnú čiaru vymedzenú v priestore. Je však otázne, nakoľko sa dá súhlasiť s prognózou o bezhraničnej budúcnosti. Aj napriek súčasnému trendu globalizácie sa vo svete rozmáha posilňovanie štátnych hraníc ako reakcia na aktuálnu vlnu migrácie, otvára sa otázka hraníc v kyberpriestore, myslenie ľudí sa posúva ruka v ruku s modernizáciou a technickým pokrokom. Problematika minulosti, prítomnosti a budúcnosti hraníc je preto viac než aktuálna.

Organizátori konferencie radi privítajú príspevky z nasledujúcich tematických okruhov:

1. Klasifikácia a typológia hraníc v dejinách

- ako vznikali a zanikali hranice? (kolonizácia, rozpad impéria, mierové zmluvy...)
- národné, regionálne a lokálne hranice
- geometrické, astronomické, fantómové hranice
- hranice s rôznym stupňom legitimacy

2. Funkcie hraníc v minulosti

- hranica ako ochrana i symbol moci
- hranica ako bariéra, filter, či kontakt
- cirkevné hranice
- interné hranice mnohonárodnostných štátov
- kultúrne hranice, diferenciácia kultúr
- teória životného priestoru, nacionalizmus a národné štáty

3. Historicko-geografický/kartografický prístup k štúdiu hraníc

- hranice a ich morfológické vlastnosti
- periférie v dejinách: socio-geografické výskumy hraničných oblastí
- teória prírodných hraníc
- zmeny hraníc po vojenských konfliktoch
- expanzionizmus, imperializmus a kolonializmus
- vznik a zánik štátnych útvarov

4. Hranice v myslení ľudí

- evolúcia verejného myslenia v priebehu dejín
- zmeny hraníc dejinných období
- hranice – sociálny konštrukt?
- na priesečníku minulosti a budúcnosti – globalizmus a zánik hraníc

Organizačný výbor

Mgr. Mikuláš Jančura, PhD.
Mgr. Zuzana Tokárová, PhD.
Mgr. Katarína Hromuláková
Mgr. Dana Kušnírová
Mgr. Peter Pavonič
Mgr. Miriam Filčáková

Termín odovzdania
prihlášky
15.6.2020

Termín odovzdania
príspevku
30.9.2020

Rozsah príspevku
15 normostrán, pozvaní
účastníci dostanú bližšie
informácie

Konferenčný poplatok
20€

Miesto konania
Rektorát UPJŠ
Šrobárova 2, Košice

Prihláška dostupná na
internetovej adrese
<https://www.upjs.sk/filozofia-cka-fakulta/katedra-historie/9172/>

Kontakt
smhkosice@gmail.com

Konferenčné jazyky
slovenčina, čeština,
angličtina

*Konferencia je určená študentom doktorandského štúdia.
K príspevku je potrebné doložiť odporúčanie od školiteľa.

**Organizátori si vyhradujú právo výberu príspevkov. Texty budú hodnotiť odborní garanti. Príspevky, ktoré odznejú na konferencii a prejdú recenzným konaním, budú publikované v zborníku.